

Kertészet

www.kerteszetesszoleszet.hu

és Szőlészet

ALAPÍTVÁ: 1951

ZÖLDSEG

Hagymakörkép

6-9. oldal

Köszméte fajtakisérletek

Lassú emelkedés tapasztalható a gyümölcs átvételi áraban

14-16.
oldal

Hajszja az újdonságokért

A különlegességek utáni vadászat is egyfajta feltöltődés

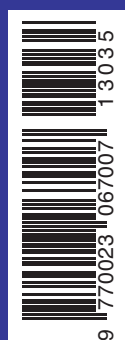
21-23.
oldal

Terjed és károsít a puszpángmoly

Agresszív kártevő, az ország számos helyén fölbukkanhat

24-26.
oldal

Hagymakörkép betakarításkor

Az európai szakértők jó árakra számítanak az előttünk álló hagymaértékesítési időnyben, biztosat azonban senki nem mondhat, sőt hangsúlyozzák, hogy érdemes megvárni a betakarítás végét, mielőtt komoly előrejelzésekbe bocsátkoznánk. A piacot meghatározó térségekben a tavalyihoz képest nagyobb területen kevesebb termett; a Magyarország melletti, kisebb nagyságrendben hagymázó országokban pedig viszonylag hasonlóak a gondok, mint nálunk: kevés a tároló, sok az import és a gazdálkodók egy része gabonára áll át a hagymáról – hallottuk a Bejo Zaden és a Rit-Sat Kft. idei békéscsabai nyílt napján. Idén az eddigi évek gyakorlatától eltérően nemcsak a hagymás nagyhatalmak képviselőit hívták meg, hanem a magyarországihoz sok tekintetben nagyon hasonló országok képviselőit is.

Nem mindenben követendő a holland példa

Az előző húsz évben a holland kertészekről tanultuk a legtöbbet, és a gépek nagy részét is onnan szerezték be a magyar gazdálkodók, tehát szép lassan átvettük az ottani hagymatermesztési technológiát. A mind forróbb és szárazabb nyarak kapcsán azonban egyre gyakrabban merül fel a kérdés, hogy biztosan indokolt-e az óceáni éghajlatú, tőlünk 1500 kilométerre fekvő természetű módosított módszereit követnünk – fogalmazta meg a hagymatermesztésben érdekeltek egyik időszerű problémáját Kádár András, a Bejo szaktanácsadója. Lehetséges, hogy nálunk nem kell szárazúzóval végigmenni a táblán a felszedés előtt, hanem lombbal együtt kell kiemelni a hagymát, mint a mediterrán országokban? Az idén nyáron ezért Olaszországba szerveztek tanulmányutat, mondta Kádár András, hogy megismerjék a lombbal folszedés részleteit.

Az olasz természetők rájöttek, hogy nem feltétlenül kell drága energiát használni a hagyma szárítására, hiszen eleget süt a Nap. A meghagyott lomb pedig egyúttal a napégés ellen is védi a renden száradó hagymákat. Éppen ezért nem várják meg a kiszedéssel, amíg a teljes lomb leszárad, akkor emelik ki a hagymát, amikor a lomb 50%-a megdőlt. Az árnyékoláson kívül további előnye ennek a módszernek, hogy a lombból lassan beszívódik a tápanyag és a víz a termésbe – vagyis kicsit nő még a hozam folszedés után. Ráadásul lombbal együtt könnyebb forgatni, szárítani a renden lévő hagymát.

A Szent István Egyetem és a Róna Szövetkezet együttműködésében az idén kísérletben vizsgálják e technológia részleteit, mindenekelőtt a hőmérséklet és a fellépő betegségek közötti összefüggéseket – tudtuk meg.

Érdemes-e Magyarországon is követni ezt a mediterrán technológiát? Kádár András szerint ez az éghajlat alakulásától függ. Ha továbbra is maradnak a meleg és száraz nyaraink, akkor egyre több gazdálkodónak lesz érdemes elgondolkozni a kiemelési technológia változtatásán. Ha viszont augusztus 20. után és egész szeptemberben újra sok csapadékkal kell számolnunk, akkor mégis inkább a holland módszer az előnyösebb. A kontinentális éghajlaton sajnos semmiben sem lehetünk biztosak.

Északnyugat-Európában, vagyis hagymás szomszögből a Rijnsburgi fajtakör természetközvetének nevezett térségben – Hollandiában, Németországban és Lengyelországban – átlagosan körülbelül 4%-kal nőtt a hagymatermesztésre szánt terület.

Két hét késés

Az év elején, februárban, márciusban, sőt még áprilisban is kifejezetten hideg volt, és egyes térségekben, például Lengyelország déli részén még sok csapadék is hullott. Emiatt – csakúgy mint nálunk – sokat késett a vetés. Átlagosan két hetet, de Dél-Lengyelországban például volt olyan terület, ahol május közepéig kellett elhalasztani.

Utána sem javult a helyzet, sokat fáztak a növények, és nem tudták behozni a jellemzően kéthetes lemaradást. Rengeteg eső, hűvös idő, helyenként pedig még jégverés is károsította az állományokat. Az állandó esőzésben komoly gondot okozott a gyomirtás, sok esetben egyszerűen nem lehetett olyan időpontot találni, amikor el lehetett volna végezni a permetezéseket. A nedves földben több helyen a gyökerek is károsodtak.

Ez a hűvös idő kitarthat egészen a nyári napfordulóig, és ez meglátszott a növények fejlődésén. Hollandiában olyankor már térd- és a csípőmagasság között ér a hagyma

lombja, az idén viszont jónak számított az az állomány, amelyik a nyári napforduló idejére elérte a térdmagasságot – fogalmazott Jasper Pennings, a Bejo Zaden közép-kelet-európai termékfelelőse.

Hideg után meleg

Június 21. után nagyot fordult a helyzet, az addigi hideg napokat forróság váltotta fel, ami szemmel látható nyomot hagyott a lombon, sok az

A Rijnsburgi fajtakörben érdekelt országokban kevesebb termést takarítanak be.

elszíneződés és a száradás a levélcúcsokon. A Phoma terrestris okozta rózsaszín-gyökerűség is gyakorta lép fel a hollandiai állományokban, és a legyengült növényeket a fuzárium is könnyebben támadja – fejtette ki Jasper Pennings. Valószínű, hogy a Rijnsburgi fajtakörben érdekelt valamennyi országban kevesebb termést takarítanak be, mint tavaly ilyenkor, körülbelül 10-15%-os csökkenésre számítanak (a 4%-kal nagyobb természetű terület ellenére). A hagymák mindenképpen kisebbek a szokásosnál, a minőség tekintetében azonban augusztus közepén nem látszott semmi gond. A piac ismerői úgy számolnak,

A 120 naposnál hosszabb tenyészidejűek még lábon álltak augusztus közepén Békéscsabán

hogy a tavalyi 1 millió tonnás export után az idén csak 900 ezer tonna hagya majd el Hollandiát.

A holland szakember augusztus közepén arról számolt be, hogy hazájában június közepén kezdték a dughagymáról nevelt hagyma szedését, és időközben fől-szedték és el is adták. A gazdálkodók elégedettek voltak az árral. A tavaszi (február, március, április) vetésű egyéves hagyma szedése is elkezdődött augusztus első harmadában, és augusztus közepén 15 centes kilónkénti áron (kb. 45 Ft) értékesítették. (Hollandiában általában a „tábla szélén” értendő termelői árat említik, így ez a tisztítás, osztályozás és csomagolás nélküli hagymára vonatkozik.) Tavaly ilyenkor 10 cent (kb. 28-30 Ft) volt általános a betakarítási időszakban, vagy-

is most eléggé optimisták a termesztők – mondta Jasper Pennings. A kedvező ár erősen függ a betakarított mennyiségtől, vagyis érdemes megvárni, amíg az összes területen végeznek a fől-szedéssel – tette hozzá. Egyelőre reménytelen a helyzet.

Jasper Pennings elmondta, hogy Lengyelországban a betakarítás kezdeti heteiben valamivel magasabb áron folyt az értékesítés, mint Hollandiában. Szerinte az ottani helyzet is csak a betakarítás befejeztével stabilizálódik, elképzelhető, hogy csökkenteniük kell az árakat a termesztőknek.

Kedvelik a kötözőhagymát

Csehországban összesen mintegy 1600 hektáron termesztetik a hagymát, ebből 200-300 az áttelelő, valamivel ke-

vezebb, mint 100 a dughagymáról nevelt, körülbelül 100 a kötözőhagyma és a fennmaradó több mint ezer hektár tavaszi vetésű egyéves állomány – tájékoztatott Petr Hrusa, a Bejo Zaden ottani munkatársa.

Az áttelelő hagymának nem kedvezett az idei időjárás, viszonylag jó kezdet után tavasszal esőre fordult az időjárás és a gazdálkodók sokat küzdöttek a lisztharmattal. Nagyon kicsire nőttek a hagymák, és Csehország-szerte összesen körülbelül a fele termést takarították be a szokásoshoz képest (augusztus közepére az áttelelő hagyma értékesítése már befejeződött).

A kötözőhagymáról Petr Hrusa elmondta, hogy amikor elkezdtek ezekkel a fajtákkal foglalkozni, akkor gyorsan nőtt a kereslet, és bár időközben lassult a növekedés üteme, még nő a forgalom. Az áruházláncok még mindig növekvő mennyiségeket vásárolnak kötözőhagymából, és főleg azokat a fajtákat, amelyek nem képeznek hagymafejet. Egész éves betakarításra termesztetik, tavasztól őszig szedik, és még áttelelő hagymaként is vetnek klasszikus kötözőhagymát.

A dughagymás termesztés visszaszorulóban van, a tavaszi, egyéves hagyma költsé-

◀ *Egész Magyarországon a szokásosnál később szednek*

Északi szomszédok

Julius Varga a szlovákiai agrárminisztériumtól kapott adatok alapján elmondta, hogy északi szomszédunknál az utóbbi három évben egyre kevesebb zöldséget termesztettek. A 2010-ben még 9600 hektár 2011-ben 9400-ra csökkent, tavaly pedig már csak 8200 hektár volt, vagyis egy év alatt további 13%-os felület esett ki a szlovákiai zöldségtermesztésből – mondta.

Az uniós tagság és a schengeni egyezmény szerinti határnyitás Szlovákiában is komoly importnövekedéssel járt: tavaly 250 ezer tonna zöldség érkezett, elsősorban Lengyelországból (20%), Csehországból (14%), Spanyolországból (11%), Németországból (9%) és Magyarországról (8%). Ezzel szemben a kivitel csak 35 ezer tonna volt, amely nagy részben Magyarországra (40%) és Csehországba (38%) került.

Julius Varga szerint a zöldségtermesztés iránti növekvő érdeklődés az importnyomás és a gazdaság elöregevedése mellett leginkább azzal magyarázható, hogy a kormány igen mérsékelt támogatást nyújt más uniós országokhoz, főleg Lengyelországhoz képest. Szerepet játszik emellett az is, hogy a gazdálkodók nem akarnak sok pénzt és munkaerőt fordítani a zöldségtermesztésre mindaddig, amíg a lényegesen kevesebbszettel termesztendő gabonáért, repcéért és napraforgóért jó pénzt kapnak a piacon. Van olyan termesztő is, aki teljesen felhagyott a zöldségkultúrákkal – mondta Julius Varga.

Hagymakörkép betakarításkor

Ötödannyi
volt a fény,
mint
2012-ben.

Déli szomszédok

Szerbiában két jól körülhatárolható térségben termesztnek hagymát: a Vajdaságban tavaly enyhe növekedés után több mint ötezer, az ország középső részén pedig körülbelül 12 ezer hektáron volt hagyma. Tavaly összesen mintegy 106 ezer tonna betakarított mennyiségről szól a hivatalos statisztika. A minisztérium által rendelkezésre bocsátott adatok pontosságáról szólva Lazar Pauca, a Bejo szerbiai képviselőjét ellátó cég munkatársa elmondta, hogy viszonylag megbízhatók a számok, amennyire Kelet-Európában ez lehetséges. Az biztos, hogy az átlagos területnagyság 0,5 hektár alatti, és a legtöbben nem áruterelésre, hanem csak a saját szükségletükre termesztnek hagymát, leginkább fogott magból. A profi hibridekből nem fogy sok vetőmag, és ennek megfelelően a hagymatermesztő országokban szokásos mennyiségnek a töredékét takarítják be hektáronként. A területek 30-40 %-a öntözhető, többnyire a lineár típusú berendezéseket használják. A Vajdaságban az állományok körülbelül 70%-a tavaszi vetésű és 30%-a dughagymáról nevelt; az ország központi részén ez az arány 50-50%.

geihez képest ugyanis drága, és nincs is igazán értelme, miután kaphatók olyan, egyéves technológiára való fajták, amelyek szinte a dughagymással egy időben szedhetők. A termesztők tartanak a szaporítóanyaggal terjedő betegségektől is. Csehországban a dughagymáról nevelt hagyma szedése még tartott augusztus közepén, és szeptember első napjaira el is adják az összeset.

Nem bírta a klímát

A legtöbb európai országhoz hasonlóan, náluk is a tavaszi vetésű, egyéves hagyma a legfontosabb szegmens. Az ezer hektárt valamivel meghaladó terület kétharmad részéről Rijnsburgi típusokat termesztnek, és csak a fennmaradó egyharmad felületre kerülnek spanyol, olasz és kis részben magyar eredetű fajták.

Az időjárás miatt Csehországban is megkésett vetésekről számolt be Petr Hrusa. Rendszerint március elején-közepén földbe kerül a hagymamag, most azonban április elejéig-közepéig várniuk kellett a termesztőknek, sőt volt, aki csak április végén tudott elvetni. A vetést követően

igen hosszú hideg, fénytelen és csapadékos időszak következett. Ötödannyi volt a fény, mint 2012-ben ugyanebben az időszakban. Júliusban aztán ott is változott az időjárás, közel egy hónapon át minden nap 30 °C-ot meghaladó hőmérsékleteket mértek, sőt néhányszor a 40 °C-ot is megközelítette, illetve elérte a napi maximum. A forróság egyik hagymának sem tett jót, de a legkevésbé a terület kétharmad részén termesztett Rijnsburgi fajtáknak.

Augusztus közepén kezdődött a tavaszi vetésű egyéves hagyma betakarítása, Petr Hrusa a kezdeti tapasztalatok alapján 10-15%-os termés kiesésről számolt be. A Rijnsburgiak elég gyengék, kicsik a hagymák, alacsony a lomb és nagyon sok a tripszfertőzés – mondta. Szerinte a spanyol típusok jobban átvészelték a kritikus időszakot, ott nem nagy a termésvesztés. Csehországban nem a „föld széli” árral számolnak, a tisztított, osztályozott és csomagolt hagyma kilónkénti ára augusztus közepén 30 cent (kb. 88-90 Ft) volt. A cseh szakember úgy véli, hogy ebben az évben az egész térség, Magyarország termesztői is jó áron értékesíthetnek.

Sok import, kevesebb termesztés

A Bejo szlovákiai képviselője, *Julius Varga* hanyatló zöldségtermesztésről számolt be (lásd: *Északi szomszédok*). Hagymát 2010-ben még 804, 2011-ben 800 hektáron termesztettek, tavaly azonban 690 hektárra esett vissza a terület nagysága, ez a körülbelül 13%-os csökkenés az egész zöldségtermesztésre jellemző. A szlovák zöldségtermésnek körülbelül 8 %-a a hagyma, a zöldség-importnak a 10%-a. (Szlovákia kis mennyiségben exportál is hagymát, a 3500 tonna az összes kivitt zöldség 10%-át teszi ki.)

Az egész Európát érintő időjárási jelenségek Szlovákiát sem kerültk el, a hagymatermés csökkenése azonban nem csak a hidegnek és a rá következő kánikulának tudható be. Északi szomszédaink is áttelelő, dughagymás, és legnagyobb mennyiségben tavaszi vetésű egyéves hagymával foglalkoznak. Néhány termesztő kiegészítésként vet Rijnsburgi fajtákat is, hosszú tárolásra, Szlovákiában azonban már inkább a spanyol-amerikai típusok jellemzőek. Egyre többen küzdenek a

Hagymatábla Hollandiában, július elején. Jó, ha térdig ér a lomb

▲ *Hollandiában, a nyári napforduló után*

tripsszel, ezért mind több termesztő igényli, a fungicides mellett az inszekticides csávázást is a vetőmagon.

A szlovákiai termesztők is ugyanazzal az időjárással küzdöttek, amivel az itteniek és a Petr Hrusa által bemutatott csehországi hagymások. A már korán, február végén, március elején elvetett hagymát nagyon rosszul érintette a kevással a vetés után beköszöntött fagyos idő. Szlovákiában még száraz időben jött a márciusi fagy, és csak utána kezdett havazni is – emlékezett vissza Julius Varga. Aki nem vetett el március első napjaiig bezárólag, annak április közepéig várnia kellett, akárcsak nálunk. Az április második felében tapasztalt melegek után náluk is hosszú hetekre hűvösre fordult az idő, június végétől pedig a forróság stresszelte a növényeket.

Az áttelelő és a dughagymáról nevelt hagyma fölszedése augusztus közepére befejeződött, a rendezvény időpontjában a magról vettettek szedése kezdődött meg. A hozamról Julius Varga azt mondta, hogy az gyakorlatilag megegyezik a Magyarországgal, a hagymatermesztés legnagyobb része ugyanis Szlovákia déli részén, a Duna menti térségben, a magyar határtól nem messze folyik.

Kistermelők hazája

Szerbiában nem az árutermeletés jellemző a hagymatermesztésben (lásd *Déli szomszédok* címen), sokkal inkább a sok kicsi, önállósra terme-

lő gazdaság – tudtuk meg *Lazar Paucától*, a Bejo szerbiai képviselőjének munkatársától.

A termesztés és a piac is meglehetősen szeszélyesen változik az előző évi tapasztalatok, illetve egyéb tényezők függvényében; a vetőmag iránti igény mindig egyenesen arányos az előző termelői hagymaárakkal. Tavaly ősszel ez 10 cent volt, márciustól májusig viszont már 50 centre emelkedett. Igaz, abban az időszakban már nagyon kevés hazai szereplő kapcsolódhat be az értékesítésbe.

A piacot meghatározza, hogy nincsenek rendes tárolók az országban. Az összesen öt, korszerű légtechnikával felszerelt tárolóból három cégek, kettőt magángazdálkodók építettek. A sok apró tárolóhely mindenféle technikai felszereltség nélkül működik, ennek megfelelően csak rövid ideig használható. A fölszedett termésnek körülbelül a felét azonnal piacra viszik a gazdálkodók. Szeptembertől novemberig körülbelül 70-80 ezer tonna hagyma fogy el az országon belül – a saját terméskből megmaradó mennyiséget exportálják – tavasztól a következő betakarításig pedig mindig importból fedezik a szükségletet. A decembertől februárig tartó időszakban mindig másként alakul a piac, néha nagy a fölösleg, máskor a hiány.

A hivatalos adatok szerint Szerbia tavaly összesen 22 ezer tonnát exportált, és 80 ezer tonna érkezett az országból.

Tömpe Anna

Békéscsabai helyzet

A nemzetközi körképet a Bejo Zaden és a Rit-Sat Kft. szokásos nyári szakmai találkozója alkalmából vázolták fel a hagymatermesztő országok képviselői. Igen értékes információk ezek a termelőknek, de legalábbbb ilyen fontos része a békéscsabai programnak, hogy a holland nemesítő cég kínálatának tanulmányozása közben egymással is megbeszélték az idei év tapasztalatait.

Mint Kádár András szervezőtől, a Bejo Zaden magyarországi szaktanácsadójától megtudtuk, a fajtakísérleteknek és az augusztus végi bemutatónak évek óta otthont adó *Erdei Lajos* eredményeit már országos érdeklődés övezi, a termesztők tavasztól kezdve kérdezzétek, hogy milyen az állomány Békéscsabán.

Az idén eléggé elkeseredve számolt be róla a házigazda, hogy meg sem közelíti a hozam a tavalyit, és ötven tonnás hektáronkénti átlag várható (ezt a becslést augusztus közepén mondta, amikor a legkorábbi fajtákat kivéve még lábön volt a hagyma nagy része). Országos szinten azonban ez nem számít rossznak az idén, és a mostani árak amúgy is enyhítik a kimaradt tonnák miatti hiányt.

Erdei Lajos szerint a legnagyobb gond a megkésített vetés volt, valamint az éjszakai és a nappali hőmérsékletek közötti, olykor 20 °C-os különbség. Ezen kívül persze az sem használt, hogy a meleg időben sokszor kényszerűségből csak este lehetett sort keríteni az öntözésre, és emiatt fölszaporodtak a gombabetegségek.

A hagyma magja április 27-én került a földbe az ismert tavaszi körülmények miatt. Alaptrágyaként a 7-20-28 összetételű műtrágyából kapott 700 kg-ot hektáronként a terület, majd 150-200 kg/ha ammónium-nitrát következett két adagban, és az öntözővízzel kálium-nitrát, amikor már fejedett a hagyma. A vegyszeres gyomirtás egyetlen Stompos kezeléssel szokott állni, de az idén az is elmaradt, teljes egészében a kézimunka-erőre alapoztak. Mikroszórófejes öntözést alkalmaztak a kelesztéshez, ennek következtében egyszerre kelt ki a zsíros porcsin, a laboda, a csattanó maszlag és a hagyma, úgyhogy azonnal kezdhették a kapálást. Mire a végére értek, újra hideg idő köszöntött be, és körülbelül egy hónapig nem csinált semmit a hagyma – mondta Erdei Lajos. Majd később, a melegben a tripsz támadott, hol erősebben, hol kevésbé. Valószínűleg a gabonatablákról sok jött át a hagymára, de nem sok mindent lehet ellene tenni, nincs választék az engedélyezett szerekből – tette hozzá.

Véleménye szerint az idén nagyon hamar befejezte a hagyma a vegetációját ahhoz képest, hogy milyen későn lett vetve. Augusztus közepén már megdőlt a hosszabb tenyészidejük lombja is, pedig a fejekre még ráfért volna némi növekedés.

▲ *Az egész ország termesztői kíváncsiak Erdei Lajos hagymájára*